

John Hare's Assessment of Kant's Theism Regarding the Moral Gap

Marzieh Rezaeian^{✉ 1} | Nafiseh Sate² | Marzieh Sadeghi³

1. Corresponding Author, Ph.D. Candidate, Department of Comparative Philosophy, University of Qom, Iran. E-mail: Mrz63.rzn@gmail.com
2. Associate Professor, Department of Philosophy and Theology, University of Qom, Iran. E-mail: Nafise.sate@yahoo.com
3. Associate Professor, Department of Philosophy and Theology, University of Qom, Iran. E-mail: marziyehsadeghi@yahoo.com

---

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received 26 June 2023
Received in revised form 19
December 2023
Accepted 14 February 2024
Published online 20 March
2024

Keywords:
moral gap, categorical
imperative, will revolution,
divine assistance, moral faith,
antinomy

ABSTRACT

John Hare interprets the moral gap according to Kant's teachings that is in practical reason and between moral will and human desire. He considers the first step to bridge this gap with the help of two categorical imperative: general law and the end in itself. The categorical imperative requires us to obey moral laws, because if it were not within our power, we would not be commanded to do so. So, we have to choose a rule that we can consider as a general law and act according to it; then we should be able to put humanity as our goal and prioritize other people's goals and objectives over our own desires; However, despite the evil that is inherent in humans, preferring our happiness over the happiness of others is dangerous. Using these rules leads to an internal revolution that is not possible except with divine assistance. That is, one should believe that there is a supreme good that if a person prefers the happiness of others to his own happiness and leads a virtuous life, he will be given a happiness commensurate with his virtue.

Cite this article: Rezaeian, M., Sate, N., & Sadeghi, M. (2024). John Hare's Assessment of Kant's Theism Regarding the Moral Gap. *Journal of Philosophical Investigations*, 18 (46), 100-114. <http://doi.org/10.22034/JPIUT.2024.57224.3567>

© The Author(s).

Publisher: University of Tabriz.

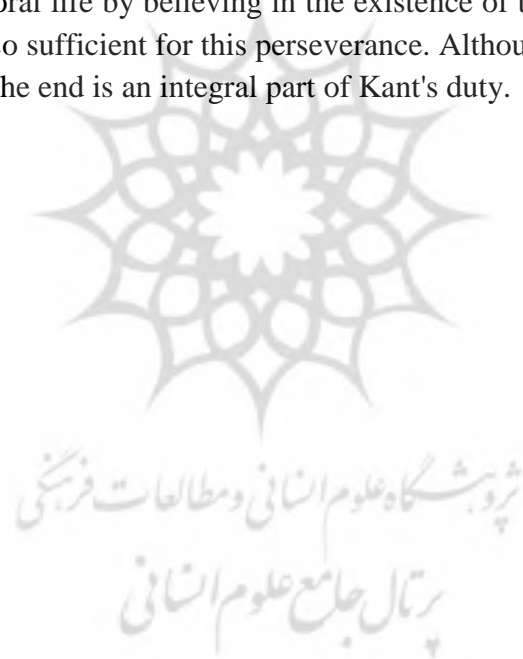
<http://doi.org/10.22034/JPIUT.2024.57224.3567>

Extended Abstract

In this article, we get to know the moral gap in Kant's teachings. To get rid of this gap, John Hare mentions two of Kant's formula that the categorical imperative always obliges us to comply with. Paying attention to these two rules is the first step to get rid of the gap. These two rules, one is the rule of the general law and the other is the rule of the end in itself. Based on these two rules, people should be able to choose a rule that they consider to be the general rule and everyone should be subordinate to it so that no one violates that rule. Another rule requires people to consider the wishes of others more than their own, so humanity should be the goal of people. With these two rules, a step is taken in the revolution of the will, which of course, due to the difficulty of the path, this revolution cannot come from people alone, so they must get help from a divine assistance to be able to come out of this path proudly. With the revolution of will, duty puts us under the greatest good, so that the happiness of others becomes our priority. Of course, if someone prefers his own happiness over the happiness of another, no one should be condemned, because we are needy creatures and our desires should be trained in such a way that they are gradually compatible with the moral law. According to Kant, if we really put ourselves under the principle of good, we can see a fundamental improvement in our way of life, which is judged based on moral standards. The question that arises is whether the revolution of the will and overcoming the moral gap is within the human ability? Kant puts forward the principle that "ought to indicate being able" and he believes that people should act according to their moral will. One of the problems faced by Kant is that if according to the teachings of Christianity we are born under the dominion of the principle of evil, how can an impartial God reward us for a virtuous life? While interpreting the doctrine of atonement, Kant rejects it, because he believes that humans are responsible for their sins, and no one can compensate for another's sin and be punished for it. Now that vicarious atonement cannot punish people for their actions as they should, Kant's method is to solve this problem with practical reason. We can accommodate God's justice by rewarding our efforts through virtue. Suppose morality requires us to believe in the existence of a system in which eternal happiness is the reward of virtue. He insists that despite the inclination to evil, a good seed remains in us and this seed remains pure and uncorrupted. What Kant has to do is to show that revolution is possible and do this by referring to the possibility of supernatural help. The moral law forces us to consider the supreme good as the link between virtue and happiness as the principle of the matter, certain and necessary. Because without the idea of the highest good, law and moral duties will be empty and meaningless. Kant needs divine assistance to fill the moral gap. A moral person must believe that the revolution is really done in his will. Man needs God's help for this inner revolution, which is one of the important factors in transformation and overcoming his desire, and also to achieve the supreme good that duty requires of us to achieve happiness. To persevere in a moral life requires something called "moral faith." Another place where Kant assumes the existence of God and emerges from it proudly, according to Hare, is to solve what he calls "Antinomy of practical reason". Two cases can be considered for the thesis; One is to consider the highest good possible in a more ambitious and ideal sense, and the other is to consider it real in a less ambitious sense. Kant's main goal is the less ambitious meaning that

the highest good is a system in which virtue is rewarded with happiness, and its more ambitious meaning is that the highest good is the order that everyone is virtuous and happy. Ideally, my virtue compels me to recognize the possibility of everyone's virtue. A world where moral evil is largely absent. The second mode of the thesis is the less ambitious meaning of the supreme good. It is assumed that a person's virtue is compatible with his happiness even without the virtue of other people. Belief in the actuality of the highest good, in a less ambitious sense, entails the belief that my virtue will be rewarded, whether or not everyone else is virtuous. Hare claims that Kant first faced with a lack of coherence in practical reason with his particular interpretation of Christian doctrine. Although he confirms divine assistance from above, he denies its application to such thoughts in the principles of practical ethics or theoretical reasons. According to Hare, this act of Kant is a kind of incompatibility with his theory. But in the following, Hare considers Kant's moral faith and his solution in Antinomy as an innovator, because this faith requires the mental existence of the supreme good. As Hare states, Kant's intention is not to present an argument to prove the objective existence of God, but he wants to show perseverance in moral life by believing in the existence of the supreme good, which his mental imagination is also sufficient for this perseverance. Although Kant doesn't seem to pay attention to the end, but the end is an integral part of Kant's duty.

ارزیابی جان هیر از خداباوری کانت با توجه به شکاف اخلاقی*

مرضیه رضاییان^۱ | نفیسه ساطع^۲ | مرضیه صادقی^۳

۱. نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری فلسفه تطبیقی، دانشگاه قم، ایران. رایانامه: Marz63.rzn@gmail.com

۲. دانشیار، گروه فلسفه و کلام، دانشگاه قم، ایران. رایانامه: Nafise.sate@yahoo.com

۳. دانشیار، گروه فلسفه و کلام، دانشگاه قم، ایران. رایانامه: marziyehsadeghi@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	آنچه جان هیر با توجه به تعالیم کانت از شکاف اخلاقی تعبیر می‌کند، در عقل عملی و تمایز میان اراده اخلاقی و میل انسان به عدم پیروی از آن است. او اولین گام برای پل زدن این شکاف را کمک از دو قاعده امر مطلق می‌داند: قاعده قانون کلی و قاعده غایت فی‌نفسه. امر مطلق ما را ملزم به رعایت قوانین اخلاقی می‌کند، زیرا اگر در حد توانمان نبود که از آنها اطاعت کنیم، به ما دستور داده نمی‌شد که چنین کنیم. پس ابتدا باید قاعده‌ای را برگزینیم که بتوانیم آن را قانونی کلی بدانیم و طبق آن عمل کنیم؛ سپس، باید بتوانیم انسانیت را غایت خود قرار دهیم و پیشبرد اهداف و غایات دیگران را بر خواسته‌های خود اولویت دهیم؛ اما با وجود شری که ذاتی انسان است، همیشه این خطر وجود دارد که سعادت خود را بر سعادت دیگران ترجیح دهیم، بنابراین استفاده از این قاعده‌ها منجر به انقلابی درونی می‌شود که میسر نمی‌شود، مگر با مساعدتی الهی. یعنی باید ایمان داشت به اینکه خیری اعلا وجود دارد که اگر انسان سعادت دیگران را بر سعادت خود ترجیح داد و زندگی فضیلت‌مندانهای در پیش گرفت، به او سعادت متناسب با فضیلتش داده خواهد شد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۰۵	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۲۸	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۵	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۲/۰۳	
کلیدواژه‌ها: شکاف اخلاقی، امر مطلق، انقلاب اراده، مساعدت الهی، ایمان اخلاقی، آنتی‌نومی	

استناد: رضاییان، مرضیه؛ ساطع، نفیسه؛ و صادقی، مرضیه (۱۴۰۲). ارزیابی جان هیر از خداباوری کانت با توجه به شکاف اخلاقی. *پژوهش‌های فلسفی*، ۱۸ (۴۶)،

۱۱۴-۱۰۰. <http://doi.org/10.22034/JPIUT.2024.57224.3567>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه تبریز.

* مستخرج از رساله دکتری مرضیه رضاییان با عنوان «بررسی خداباوری کانت در حل مشکل شکاف اخلاقی و ارزیابی آن بر اساس مبانی حکمت متعالیه» به راهنمایی دکتر نفیسه ساطع و دکتر مرضیه صادقی، دانشگاه قم، تاریخ دفاع ۳۰ بهمن ۱۴۰۲.

مقدمه

در آثار برخی فلاسفه پیش از کانت مانند سقراط و افلاطون، به تأثیر مثبت یا منفی امیال و هیجانات بر نفس و معرفت آدمی اشاره شده است (افلاطون، ۲۰۱۹، ۱۸۹۲-۱۸۹۳). ارسطو آنها را موانعی برای اراده می‌دانست و معتقد بود ضعف اراده باعث می‌شود انسان بر نتیجه تأمل اخلاقی ایستادگی نکند، زیرا مغلوب میل می‌شود (ارسطو، ۱۹۹۸، ۱۱۵۰). از آنجاکه افراد با میل خود، افعال خوب و فضایل اخلاقی یا رذایل را انجام می‌دهند، راه‌حل ارسطو برای انجام یک عمل، تسلط بر خویشتن و تقویت اراده بود. از نظر او انسان فضیلت‌مند و پرهیزگار با اراده‌ای استوار، مفاهیم و اصول اخلاقی را که از عقل عملی به‌دست آمده، در عمل نیز بکار می‌گیرد. بهره‌بردن از عقل عملی فضیلتی عقلانی است و بهترین راه، ایستادگی در مقابل وسوسه‌هاست (دارول، ۱۹۹۸، ۲۱۴).

کانت با بهره‌گیری از برخی آموزه‌های ارسطو - یعنی اشاره به ضعف اراده و امکان غلبه بر آن از شکافی اخلاقی - در عقل عملی صحبت می‌کند که شاید طرح آن، اقتضای هیچ فلسفه‌ای غیر از خود کانت نبوده است. در آثار پژوهشی اغلب به شکاف معرفتی (شکاف نظر و عمل) توجه شده و شکاف اخلاقی مورد پژوهش قرار نگرفته است. جان هیر^۱ (۱۹۴۹) در کتاب خود^۲ به این شکاف پرداخته و آن را در فلسفه کانت تحلیل و تبیین کرده است که در این مقاله، نگاهی اجمالی به آن خواهیم داشت. برای درک بهتر این شکاف و مسیری که هیر طی می‌کند تا خداباوری کانت را نشان دهد، شایسته است مروری بر نظریه اخلاقی کانت داشته باشیم.

وقتی کانت از مابعدالطبیعه و عدم شناخت این عرصه در جدل متعالی^۳ صحبت می‌کند، شناخت آن را به عرصه ایمان عملی مربوط می‌داند؛ در نتیجه مسائلی مانند جاودانگی نفس، اختیار انسان و وجود خدا، متعلق ایمان قرار گرفتند (کاپلستون، ۲۰۰۱، ۲۴۸). او اخلاق را مبتنی بر مفهوم انسان، به‌عنوان فاعل مختار دانست و چون انسان به‌واسطه عقلش خود را ملزم به قوانین مطلق می‌بیند، او را واضع قانون اخلاق و تعیین‌کننده ارزش‌ها و باورهای دینی می‌دانست؛ اخلاق، مستلزم اختیار و آزادی انسان است، پس اگر مبتنی بر دین باشد، با استقلال اخلاقی انسان مغایرت دارد، زیرا در این صورت انسان، تابع فرامین دین خواهد بود؛ بنابراین اخلاق فی‌نفسه به دین نیاز ندارد، بلکه از برکت عقل عملی محض خودکفا و بی‌نیاز است. البته دین مورد انتقاد کانت، دین تاریخی است که اگر اخلاق مبتنی بر آن باشد، موجب نسبییت اخلاق و سلب حاکمیت عقل و اصول کلی آن‌ها می‌شود. تقابل دین و اخلاق در طول تاریخ، کانت را به دیالکتیکی میان دین و خدا کشاند تا در نهایت، دین انسانیت و ایمان اخلاقی را بجای دین الوهیت و ایمان تاریخی بنشانند (کانت، ۲۰۲۰، ۱۷). هرچند کانت فاعلیت انسان را در اخلاق مبنا قرار داد، اما لزوم تصور وجود خدا و جاودانگی نفس را نیز احساس می‌کرد؛ از این‌رو ناگزیر می‌دید که در نهایت، اخلاق به دین متوسل شود، اما نه دین تاریخی. اینجاست که نقش خیر اعلا برای کانت، پررنگ می‌شود تا قوانین اخلاقی، ضرورت لازم را از دست ندهند، همان‌طور که برای عبور از شکاف اخلاقی به وجود و باور خیر اعلا نیاز است.

هیر بحث شکاف اخلاقی را از جایی آغاز می‌کند که قوانین اخلاق، باید علاوه بر راهیابی به اراده آدمی، بر رفتار او اثر گذارند، زیرا انسان هر قدر تحت اندیشه خرد ناب عملی باشد، به دلیل تمایلات مختلفی که دارد، به‌آسانی نمی‌تواند اندیشه را در زندگی‌اش بکار گیرد (کانت، ۲۰۱۵، ۲). از این‌رو عقل شایسته آن نیست که با اطمینان، اراده را به اهدافش رهنمون کند، زیرا گزینه‌ای که از

^۱ John Edmund Hare فیلسوف اخلاق انگلیسی و استاد الهیات فلسفی دانشگاه ییل.

^۲ The Moral gap, Kantian Ethics, human limits, and god's Assistance

^۳ Antinomy

قبل در ما نهاده شده، با اطمینان بیشتری می‌تواند به غایات خودش برسد و چون عقل به‌عنوان قوه‌ای عملی، به ما داده شده است که باید بر اراده ما مؤثر شود، هدف اصلی‌اش باید ایجاد اراده‌ای باشد که نه به‌عنوان ابزاری برای رسیدن به غایتی دیگر، بلکه فی‌نفسه خوب باشد، اراده‌ای که عقل برایش ضرورت مطلق دارد (کانت، ۲۰۱۵، ۱۷-۱۸). در حکم عقل، فقط قانون عقلانی اخلاقی است که فی‌نفسه، انگیزه رفتار است؛ اما اگر قانون، اراده کسی را تعیین نبخشیده باشد، انگیزه‌های خلاف قانون اراده محرک او می‌شود که انسان آن را اصل رفتار خود قرار می‌دهد (کانت، ۲۰۲۰، ب، ۵۹). همین امر باعث می‌شود، انسان در کشاکش میل (اراده جزئی) و اراده اخلاقی عام یا تعارض میان میل و وظیفه قرار گیرد و شکافی اخلاقی در عقل عملی ایجاد شود (کرزر، ۲۰۰۱، ۲۵). اراده عام که اراده‌ای اخلاقی است، ذاتاً نیکوست و اگر اراده‌های جزئی مطابق با این اراده کلی نباشند، هر کس طبق میل خود رفتار می‌کند. در موجودات منتهای نظیر انسان، محدودیت‌های ذهنی خاصی وجود دارد و اراده آنها متأثر از خواست‌ها و تمایلات حسی است که می‌تواند، مانعی برای اراده خیر آنها ایجاد کند و منجر به شکاف اخلاقی شود.

۱. شکاف اخلاقی

هیر معتقد است، کانت به‌وضوح از شکاف اخلاقی میان اراده اخلاقی^۱ و میل طبیعی برای پیروی نکردن از آن صحبت می‌کند (هیر، ۱۹۹۶، ۷). از نظر کانت هرچند مبدأ جهان خیر است، اما شری درونی و ذاتی در انسان وجود دارد که به‌مثابه واقعیتی پیشینی، از لوازم اختیار در ذات انسان است (کانت، ۱۳۹۹، ب، ۳۰-۳۱). انسان از قانون اخلاق آگاه است، اما گاهی به‌واسطه همین شر درونی، تخطی از قانون را اصل رفتار خود قرار می‌دهد و شرور قلمداد می‌شود. اینجاست که میان اراده اخلاقی و میل انسان به عدم انجام آن، رخنه ایجاد می‌شود (کانت، ۲۰۲۰، ب، ۶۷-۶۸). برای یک موجود متعقل ولی منتهای، تنها راه پل زدن عبور از این شکاف، گذر از مراتب فروتر کمالات اخلاقی به‌مراتب بالاتر آن است (کانت، ۲۰۰۶، ۲۰۳).

این مسئله که آیا میل و لذت در تصمیم اخلاقی انسان دخالت دارد یا نه موضوعی بحث‌برانگیز است؛ شیلر^۲ (۱۸۰۵-۱۷۵۹) معتقد بود تا زمانی که اطاعت از عقل منشأ لذت نباشد، نمی‌تواند متعلق میل قرار گیرد. از نظر او تمایلات هم می‌توانند سهمی در اخلاق داشته باشند، نه اینکه آنها را کاملاً از حوزه اخلاق برانیم. به باور او فضیلت و لذت را باید با هم ترکیب کرد (رینر، ۱۹۸۳، ۳۲-۸). در پاسخ به این ایراد باید چنین گفت که آنچه کانت خیر اخلاقی می‌نامد، متفاوت از هر خیر دیگری است که با قصد، غایت، موفقیت و نتیجه‌اش مرتبط باشد و بنابراین یک ارزش نامشروط درونی دارد. اگر بخواهیم میل را در اعمال اخلاقی خود دخیل بدانیم، بازدارندگی لازم را نخواهند داشت، علاوه بر اینکه می‌توان افرادی وظیفه‌مند بود و درعین حال از انجام وظایف خود خوشحال بود.

۲. امر مطلق^۳

از آنجاکه انسان‌ها وجودات قدسی نیستند و نمی‌توانند اصل صوری اخلاق را جز در قالب امر دریابند، امر تکلیفی به ما فرمان می‌دهد که به وظیفه خود عمل کنیم و این کار را به‌خاطر خودش انجام دهیم؛ بنابراین، دستور عمل ما با اصل کلی اخلاق مطابقت می‌یابد.

^۱ Moral demand

^۲ Johann Christoph Friedrich von Schiller. شاعر، نمایشنامه‌نویس، فیلسوف، پزشک و مورخ در دوران طلایی فرهنگ آلمان. او از طرفداران فلسفه کانت بود.

^۳ Categorical imperative

ضرورت امر مطلق، ضرورتی عملی است که اراده را موجب می‌کند. هیر با استفاده از دو قاعده امر مطلق، اولین قدم برای رهایی از شکاف اخلاقی را کمک از این دو قاعده اخلاقی می‌داند: یکی قاعده قانون کلی و دیگری قاعده غایت فی‌نفسه (کانت، ۲۰۱۵، ۴۷).

۲-۱. قاعده قانون کلی

قاعده قانون کلی ایجاب می‌کند که فقط بر اساس قاعده‌ای عمل کنیم که بتوانیم آن را به‌عنوان قانون کلی اراده کنیم (کانت، ۱۹۹۷، ۳۱).

قاعده کلی، «اصل ذهنی یک عمل» است. هر کس باید برای خود، یک قاعده کلی داشته باشد. امر مطلق به ما آزمونی برای قاعده‌ها می‌دهد. اگر یک قاعده با آزمون مطابقت داشته باشد، عملی که به دنبال آن می‌آید ارزش اخلاقی دارد (هیر، ۱۹۹۶، ۸-۱۰). این مطابقت، شرط لازم و کافی اخلاقی بودن دستورها و در نهایت، انطباق اعمال با اخلاق است. نکته قاعده همین است که مقررات کلی محض، باید جایگزین متعلقات شخصی شوند.

۲-۲. قاعده غایت فی‌نفسه

دومین بیان معروف امر مطلق، قاعده غایت فی‌نفسه است:

چنان عمل کن که انسانیت را چه در شخص خود و چه در شخص دیگران همواره و در عین حال به‌عنوان غایت به کاربری نه صرفاً به‌عنوان وسیله (کانت، ۱۹۹۷، ۴:۴۲۹، ۳۷).

غایت قراردادن همه انسان‌ها، مستلزم ارتقای سعادت و پیشگیری یا کاهش بدبختی آنهاست. پس می‌توان چنین برداشت کرد که این گفته کانت، به مثابه یک پیامد، دال بر اصل فایده‌گرایی است. اصل غایت، مانند اصل فایده‌گرایی از ما می‌خواهد در حد توانمان به افراد کمک کنیم، پس می‌توان گفت اصل غایت‌گرایی کانت، بهتر از اصل فایده‌گرایی نیست (رافائل، ۲۰۰۴، ۶۰-۵۸). کانت از ما نمی‌خواهد که در غایات غیراخلاقی دیگران سهیم باشیم. در این صورت‌بندی، آنچه ما به‌عنوان غایت فی‌نفسه احترام می‌گذاریم، خودمختاری یا اراده عقلانی است. می‌توانیم غایات شخص دیگر را هدف خود قرار دهیم، نه به این دلیل که او مرکز عاملیت عقلانی است، بلکه به این دلیل که او به نحوی خاص با ما مرتبط است (هیر، ۱۹۹۶، ۱۴۳). می‌توان این قاعده را نیز چنین تفسیر کرد که اگر اراده، خیر است به دلیل غایت آن است، در این صورت خیریت اراده، فی‌نفسه نیست و برخلاف اظهار کانت، اراده غایت دارد و غایت آن انسانیت است (محمدرضایی، ۲۰۱۰، ۱۴۹). هیر معتقد است، انسانیت هدف یا محصول نهایی مناسب عمل ما نیست، بلکه انسانیت، حد یا محدودیتی برای عمل ماست. مهم‌ترین قید در اینجا مربوط به خود انسان است، اگر انسان می‌خواهد از آزمون امر مطلق در این قاعده‌سازی (صورت‌بندی) عبور کند، باید آماده باشد که تمایل به این قاعده کلی را ادامه دهد، حتی اگر شامل اولویت‌دادن به خود نشود. قید قاعده این است که هر عامل آزاد و عاقل دیگری بتواند آن را بپذیرد. تلقی انسانیت به‌عنوان غایت فی‌نفسه برای کانت، احترام گذاشتن به ظرفیت ما برای انتخاب آزاد و عقلانی است. در واقع این احترام به خودمختاری ماست. کانت فراتر می‌رود و می‌گوید قاعده دوم امر مطلق از ما می‌خواهد که برای پیشبرد اهداف دیگران تلاش کنیم، برای غایات موضوعی که فی‌نفسه غایت است (کانت، ۱۹۹۷، ۳۸(۴۳۰)). کانت مفهوم موجودات عاقل را به‌عنوان غایات فی‌نفسه، همراه با مفهوم عقل عملی یا اراده عقلانی به‌عنوان واضح قانون اخلاقی، منتهی به مفهوم کشور غایات می‌داند. مقصود از کشور، وحدت منتظم موجودات عاقل، به وسیله قوانین مشترک است، لذا منظور این قوانین چنان که کانت می‌گوید، روابط این موجودات با یکدیگر به‌عنوان غایات و وسایل است، از این رو می‌توان آن را کشور غایات نامید (کاپلستون، ۲۰۰۱، ۳۳۴-۳۳۵). از آنجاکه ما به واسطه

نیازها و توانایی‌هایمان به یک واحد منفرد یا مملکت مرتبط هستیم، باید آماده باشیم تا وجود یک کل را بخواهیم. ما باید آنچه را که با عملکرد این کل سازگار است اراده کنیم. قاعده قانون کلی به ما اجازه نمی‌دهد که به موقعیت‌های شخصی خود اولویت دهیم. ما باید طوری رفتار کنیم که گویی از طریق قاعده، اعضای کشور غایات را قانون‌گذاری می‌کنیم. او این کشور را «اتحاد نظام‌مند موجودات عقلانی تحت قوانین عینی مشترک» توصیف می‌کند (کانت، ۱۹۹۷، ۴۰ (۴۳۳)). هیر استفاده از این دو قاعده را، زمینه‌ساز انقلاب اراده می‌داند تا گام بعدی برای پر کردن خلأ میان میل و وظیفه برداشته شود.

۳. انقلاب اراده

با انقلاب اراده، وظیفه ما را تحت بیشترین خیر قرار می‌دهد که دو جزء دارد، فضیلت فاعل و سعادت دیگران. عمل به دو قاعده امر مطلق، مستلزم انقلابی در اراده است تا مرتبه ذاتی سعادت نسبت به وظیفه معکوس شود و سعادت دیگران را در اولویت قرار دهیم. از آنجاکه باور به خوبی خود و دیگران، باتوجه به میزان شری که در خود و دنیای بیرون از خود تجربه می‌کنیم کار دشواری است، در تحقق انقلاب اراده و حفظ حیات اخلاقی، باید به نصرت الهی ایمان داشت. در واقع برای کنار گذاشتن تعلقات و اولویت شخصی خود، باید از نیرویی ماورایی استفاده کنیم. از نظر کانت ما تأثیر فیض را به‌عنوان چیزی غیرقابل درک می‌پذیریم، اما نمی‌توانیم آن را با قاعده‌های خود برای استفاده عملی و نظری سازگار کنیم، از این‌رو از نظر عملی تنها می‌توانیم در مورد اینکه چه چیزی می‌توانیم انجام دهیم استدلال کنیم و آثار فیض چیزی نیستند که بتوانیم انجام دهیم (هیر، ۲۰۰۹، ۱۶۸).

لزوم عمل به دو قاعده مذکور امر مطلق و انقلاب اراده، این شبهه را برای ما ایجاد می‌کند که چه‌بسا این کار از حد توان ما خارج باشد، اما کانت باتوجه به اصل «باید دال بر توانستن است»، معتقد است انسان‌ها باید مطابق با اراده اخلاقی رفتار کنند، اگر نمی‌توانستند چنین کنند، قطعاً از آنها خواسته نمی‌شد که اخلاقی باشند. پس اگر بایستی در کار است، حتماً قبل از آن، توانستنی وجود دارد. در موجودی که عقل، تنها مبدأ ایجاب اراده نیست، این قاعده نوعی امر است، یعنی قاعده‌ای همراه با وصف «باید» که بیانگر الزام عینی عمل است و به این معناست که اگر عقل، اراده را به طور کامل موجب سازد، عمل ناگزیر بر طبق این قاعده واقع می‌شود (کانت، ۲۰۰۶، ۳۴-۳۶). اگر اراده‌های ما اراده‌های قدسی بود، موضوع الزام و امر، منتفی می‌بود؛ زیرا اراده مقدس یا اراده خدا به‌خودی‌خود و به‌حکم ضرورت با قانون مطابق است و تنها خود را در اعمال خیر نمودار می‌سازد. کانت می‌گوید طبق این اصل، وظیفه ما است که تلاش کنیم خیر مطلق تحقق یابد. هیر در نهایت، کانت را در جایگاهی می‌بیند که لزوم تحقق خیر اعلا و نیرویی آسمانی را احساس می‌کند. از این گفته چنین برداشت می‌شود که ممکن است برای تحقق خیر مطلق تلاش شود و چیزی از امکان تحقق خیر مطلق نتیجه نمی‌شود؛ از یک‌طرف اگر گفته شود، وظیفه اخلاقی است که برای تحقق خیر مطلق تلاش کنیم، مستلزم این فرض است که وظیفه اخلاقی ما در تحقق بهترین حالت ممکن امور موفق باشد. از طرف دیگر، اصلاً معلوم نیست که بهترین حالت امور که در آن خیر اخلاقی وجود دارد و به‌درستی باسعادت مرتبط است، وجود داشته باشد؛ زیرا برای هر حالت ممکن از امور می‌تواند یک حالت بهتر از آن وجود داشته باشد. (اپی، ۲۰۰۶، ۳۷۵-۳۷۲).

هیر با بیان این گفته آگوستین پاسخی به این اشکال می‌دهد. خدا به ما فرمان می‌دهد کاری را انجام دهیم که نمی‌توانیم، تا بدانیم چه چیزی را باید از او بخواهیم. ابتدا به نظر می‌رسد آگوستین این اصل را انکار می‌کند که «باید دال بر توانستن است»، زیرا خدا به ما دستور می‌دهد کاری را انجام دهیم که نمی‌توانیم؛ اما اصل در واقع می‌گوید آنچه غیرممکن است، انجام‌ندادن آنچه خدا دستور داده، نیست، بلکه انجام آن بدون کمک اوست. ما امکانی واقعی برای زندگی به‌گونه‌ای داریم که خدا از ما می‌خواهد، نه

فقط برای اینکه او می‌تواند به ما کمک کند تا آن را زندگی کنیم، بلکه به این دلیل که او به ما پیشنهاد کمک می‌دهد تا آن را زندگی کنیم. ما باید فضایی را برای چنین کمکی در باورمان بسازیم (هیر، ۱۹۹۶، ۲۷).

۴. فضیلت و سعادت

همان‌طور که در بخش انقلاب اراده گفته شد، انسان‌ها باید سعادت دیگران را بر سعادت خود اولویت دهند؛ اما اگر انسان‌ها با در نظر گرفتن سعادت خود در ذهن عمل می‌کنند، این باور نباید باعث محکومیت بشریت شود، زیرا ما موجودات نیازمندی هستیم و تنها اگر میل به ارضای نیازهایمان را بالاتر از وظیفه خود قرار دهیم، مشکل‌ساز می‌شود. آنچه از نظر هیر برای اخلاق کانتی مهم است، این است که آیا انگیزه‌ای که توسط سعادت ایجاد می‌شود، تابع انگیزه ایجاد شده توسط قانون اخلاقی است، یا برعکس؟ (هیر، ۱۹۹۶، ۷۶-۷۵). این واقعیت که ما اغلب فریب می‌خوریم، نشان نمی‌دهد که چارچوب ذهنی فردی که فضیلت و سعادت را با هم دنبال می‌کند، نامنسجم است. از نظر کانت، می‌توان تمایلات را طوری تربیت کرد که به تدریج با قانون اخلاقی سازگار باشند. این مطلب را می‌توان در پاسخ به ایراد شیلر مدنظر داشت که کانت نسبت به تمایلات بی‌تفاوت نیست، تنها صحبت وی این است که باید تمایلات را ارتقا داد تا هماهنگ با قانون اخلاقی شوند (هیر، ۱۹۹۶، ۷۷). اگرچه در آموزه کانت خیر سرانجام پیروز می‌شود، اما اکنون او تعهد اساسی به هدفی دارد که جانب‌داری از خود را محروم می‌کند. برای این که این اتفاق بیفتد، او باید به چیز دیگری باور کند. اگر او زندگی خود را حول هدف اخلاقی تنظیم کند با سعادت او سازگار است (هیر، ۱۹۹۶، ۷۸). اگر ما تحت سیطره امیال خود به عنوان یک کل باشیم (قبل از انقلاب اراده)، میل به انجام وظیفه، نیروی لازم را برای غلبه بر سایر امیال ما نخواهد داشت؛ اما می‌توانیم به افرادی تبدیل شویم که از انجام وظایف خود خوشحال می‌شوند و تمایلات و فضایل را به تدریج به هم نزدیک‌تر کنیم. حتی اگر کانت به این نیندیشد که سعادت، صرفاً دانستن این است که فرد در حال انجام وظیفه خود است، معتقد است شخص فضیلت‌مند ایمان دارد که زندگی فضیلت‌مند با زندگی سعادت‌مند سازگار خواهد بود (هیر، ۱۹۹۶، ۱۰۱). ممکن است یکی از آرزوهایمان میل به انجام وظیفه باشد، اما به عنوان یک موجود متناهی، ممکن نیست این تنها خواسته‌مان باشد. انجام خواسته‌های اراده به خودی خود باعث سعادت نمی‌شود، اما می‌توانم ایمان داشته باشم که باتوجه به نظم جهان، این باسعادت من مطابقت دارد. قبل از انقلاب اراده ما سعادت را نسبت به وظیفه ترجیح می‌دهیم؛ بنابراین تمایلات ما از وظیفه منحرف می‌شود و تنها در مطابقت با وظیفه عمل می‌کنیم؛ اما بعد از تحول، سعادت در اولویت ما قرار می‌گیرد.

۵. مساعدت الهی

متوجه شدیم که در نظر گرفتن قواعد امر مطلق برای یک انقلاب درونی امری لازم و ضروری است، اما بدون داشتن کمکی الهی، انسان نمی‌تواند به هدف خود که هماهنگی میل و وظیفه است برسد. کانت با این سؤال که معروف به مشکل اشیپنر^۱ (۱۶۳۵-۱۷۰۵) است آغاز می‌کند که چگونه می‌توان انسان‌های دیگری شد و نه صرفاً انسان‌های بهتر؟ (کانت، ۱۹۷۹، ۹۷) همه ما تحت اصل شر هستیم که به ما می‌گوید، سعادت خود را دنبال کنیم و وظیفه را در درجه دوم اهمیت قرار دهیم؛ اما چگونه انقلاب اراده که به وسیله آن، اولویت انگیزه‌های ما معکوس می‌شود امکان‌پذیر است؟ چگونه می‌توان از شر رهایی یافت و انسانی جدید شد و در مسیر خیر ثابت قدم ماند؟ (کانت، ۱۸۳۸، ۴۵). کانت این را باتوجه به آموزه تثلیث توضیح می‌دهد. او تمام حوادث تاریخی کتاب

^۱ Philipp Jakob Spener مقاله لوتری که پایه‌گذار پیتسم در آلمان بود با عقیده ارجحیت دادن ایمان و عبادت.

مقدس را به اعتبار اینکه آنها وقایع روحی و باطنی در اعماق نفس انسانی اند تفسیر رمزی و نمادین می‌کند (محمد رضایی، ۲۰۱۰، ۲۷۵). به باور کانت اگر واقعاً خود را تحت اصل خیر قرار دهیم، می‌توانیم یک پیشرفت اساسی در شیوه زندگی خود ببینیم که بر اساس معیارهای اخلاقی قضاوت می‌شود. آن روح خوبی (روح القدس) که بر ما حاکم است، روح تسلی دهنده ماست، زیرا غیرمستقیم و از راه مشاهده اعمالمان، به ما اطمینان می‌دهد که به حضورش در درون خود نیاز داریم؛ اما در عین حال اعتماد به چنین احساساتی که ظاهراً منشأ فوق حسی دارند، مسئولیتی نسبتاً خطرناک است (هیر، ۱۹۹۶، ۵۵). کانت پسر خدا را به عنوان انسانیت در کمال اخلاقی کامل آن فرض می‌گیرد. پسر خدا از طریق کفاره، مسئولیت گناهان ما را با مصلوب شدن می‌پذیرد. کانت این موضوع را در قلمرو عقل نمی‌پذیرد، یکی به دلیل شبهه‌ای که در ارجاع تاریخی به مکان و زمان مصلوب شدن مسیح وجود دارد و دیگر اینکه طبق عدالت عقل انسانی، مسئولیت قابل انتقالی برای شر نیست. پس ظاهراً مصلوب شدن مسیح، نمی‌تواند ما را از مجازات گناهانمان نجات دهد. ما انسان‌ها چون با تمایل به شر متولد می‌شویم و تحت این اصل هستیم، گناهانمان بی‌نهایت است. حال باتوجه به این که خداوند، یک زندگی را در کل، با نگاه به وضعیت پایدار قلب انسان‌ها و از طریق شهود عقلانی ارزیابی می‌کند، چگونه می‌توان از مجازات روحی خود قبل از انقلاب اراده و زمانی که تحت اصل شر بودیم فرار کنیم؟ آیا می‌توان امیدوار بود که بعد از انقلاب اراده با خوب بودن بیشتر، کمبودهای قبلی خود را برطرف کنیم؟ کانت این را نمی‌پذیرد، زیرا نمی‌توانیم در این راه خوبی اضافی جمع کنیم. در بهترین حالت تنها می‌توانیم وظیفه خود را انجام دهیم (هیر، ۱۹۹۶، ۵۷-۵۶). از جمله مشکلاتی که کانت در عقل عملی با آنها مواجه بود، این بود که وقتی ما زندگی خود را تحت سلطه اصل شر آغاز کردیم، چگونه خدای عادل می‌تواند ما را برای زندگی فضیلت‌مند پاداش دهد؟ (هیر، ۱۹۹۶، ۵۹). حال که کفاره نیابتی نمی‌تواند افراد را آن‌طور که باید به جزای اعمالشان برساند، روش کانت، حل این مشکل با عقل عملی است. می‌توانیم عدالت خدا را با پاداش دادن به تلاش‌هایمان از طریق فضیلت سازگار کنیم. فرض کنید اخلاق از ما می‌خواهد که به وجود نظامی باور داشته باشیم که در آن سعادت ابدی، پاداش فضیلت است. هیر معتقد است کانت در اینجا شکست می‌خورد، زیرا از یک طرف به این اصل رواقی نظر دارد که شخص باید خود را نسبت به هر چیزی بسازد یا ساخته باشد، به معنای اخلاقی چه خوب باشد چه بد، او باید تبدیل شود، از طرفی انسان را نیازمند به مساعدت الهی می‌داند (کانت، ۱۸۳۸، ۳-۲۰). از نظر هیر اگر مسلم بگیریم که می‌توانیم (چون ما باید) طبق قانون اخلاقی زندگی کنیم، نتیجه نمی‌شود که ما می‌توانیم این کار را کاملاً انجام دهیم. گویی کانت خود به این امر واقف است، از این رو اصرار دارد که باید تلاش اولیه‌ای از سوی شخص صورت گیرد تا سزاوار این کمک باشد. او همچنین اصرار دارد که با وجود گرایش به شر، بذر خوبی در ما باقی می‌ماند و این بذر همچنان پاک و بی‌فساد است. کاری که کانت باید انجام دهد این است که نشان دهد، انقلاب ممکن است و این کار را با اشاره به امکان کمک ماوراءالطبیعی انجام دهد؛ اما شکست او این است که چگونه می‌تواند باتوجه به بقیه نظریه‌اش، و باتوجه به اصل رواقی، به چنین کمکی متوسل شود؟ در ترجمه‌ای که کانت از کار خدای پدر انجام می‌دهد، چیزی برای نشان دادن امکان انقلاب اراده وجود ندارد. گفته می‌شود کار خدای روح، این است که به ما این واقعیت را اطمینان دهد که ما اصل خیر را انتخاب کرده‌ایم، روح خوب می‌تواند «هرچند به طور غیرمستقیم، اعتمادی به ماندگاری و پایداری خود در ما ایجاد کند و هر زمان که خطاهای ما، ما را از پایداری آن نگران کند، تسلی‌دهنده ما است» (کانت، ۱۸۳۸، ۶۰-۷۰)؛ اما باز هم کار خدای روح چیزی برای نشان دادن امکان این اطمینان انجام نمی‌دهد (هیر، ۱۹۹۶، ۶۲). آموزه کفاره از پیش، فرض می‌گیرد که انقلاب اراده ممکن است. پس کمکی از سوی خدا به ما نمی‌شود؛ بنابراین چگونه می‌توان باتوجه به واقعیت فسق ذاتی، خوب را انتخاب کرد؟ کانت بارها نیاز به «تأثیرات آسمانی» یا «همکاری از بالا» را اشاره می‌کند، هرچند استفاده از چنین افکاری

را در عقل نظری یا عملی رد می‌کند (کانت، ۱۸۳۸، ۶۲(۵۳)، ۹۳(۸۸)، ۱۳۲(۱۱۷)). او خود را مقید می‌داند که این ارجاعات را انجام دهد، زیرا مشکل اخلاق را ناشی از اسارت اراده انسان می‌داند که برای رهایی از این اسارت لازم است کمکی الهی وجود داشته باشد. کانت یک عقل‌گرای محض است و آموزه‌های سنتی در مورد فعل مسیح را روی ما می‌پذیرد. با این وجود، اصرار دارد که هم ایمان تاریخی خاصی برای همه در دسترس نیست و هم اینکه ایمان نجات‌دهنده باید برای همه در دسترس باشد. ایمان تاریخی به دلیل محدودیت‌های احتمالی نفوذش برای ایمان نجات‌دهنده ضروری نیست. این نمی‌تواند نفوذ خود را بیش از آنچه بشارت می‌دهد، گسترش دهد (کانت، ۱۸۳۸، ۱۳۰-۱۳۲(۱۰۳-۱۰۴)). اگر باور به مسیح تاریخی واقعاً برای ایمان نجات‌دهنده ضروری بود، پس خدا نمی‌توانست کسی را که داستان مسیح را نشنیده نجات دهد (هیر، ۱۹۹۶، ۶۶).

۶. ایمان اخلاقی

منظور کانت از مساعدت الهی همراه با توضیح او از ایمان اخلاقی بهتر فهمیده می‌شود. او در کتب مختلف خود این عبارت را بیان می‌کند:

تصور چیزی در جهان یا حتی خارج از آن غیرممکن است که بتوان آن را بدون شرط خوب دانست، مگر اراده خیر (کانت، ۲۰۰۶، ۲۰۶).

اراده خیر تنها بر اساس قاعده‌ای کلی عمل می‌کند که از طریق آنها می‌تواند در عین حال اراده کند که آنها قوانین کلی شوند. ما نه فقط می‌توانیم، بلکه به عنوان یک ضرورت منضم به تکلیف، باید امکان خیر اعلا را مفروض بگیریم و از آنجا که چنین چیزی فقط به شرط وجود خدا ممکن است، بنابراین فرض وجود خدا را به صورتی جداناپذیر، به تکلیف پیوند می‌زند؛ یعنی فرض وجود خدا، از نظر اخلاقی ضرورت دارد (کانت، ۲۰۰۶، ۲۰۶). قانون اخلاقی ما را وادار می‌کند که خیر اعلا را به عنوان رابط بین فضیلت و سعادت به عنوان اصل موضوع، مسلم و ضروری بدانیم. زیرا بدون تصور خیر اعلا، قانون و تکالیف اخلاقی پوچ خواهند بود (کانت، ۱۸۳۸، ۳-۱). این ضرورت اخلاقی، ضرورت ذهنی، یعنی نوعی نیاز است و ضرورتی عینی نیست. منظور این نیست که باید وجود خدا را به عنوان مبنای هر الزام، به طور عام مفروض گرفت، زیرا چنین چیزی صرفاً بر خود آیینی خود عقل مبتنی است. این فرض اگر تنها از دیدگاه عقل نظری به عنوان اصل تبیین لحاظ شود، می‌توان از آن به فرضیه تعبیر کرد، ولی باتوجه به معقولیت موضوعی که از طریق قانون اخلاق به ما داده شده است (معقولیت خیر اعلا) و در نتیجه معقولیت یک نیاز برای مقاصد عملی، می‌توان از آن به ایمان عقلانی محض تعبیر کرد، زیرا عقل محض (به جهت کاربرد نظری و عملی‌اش) تنها منبعی است که این ایمان از آن سرچشمه می‌گیرد (کانت، ۲۰۰۶، ۲۰۷).

کانت برای پر کردن شکاف اخلاقی، نیاز به مساعدت الهی دارد. فرد اخلاقی باید باور داشته باشد که انقلاب در اراده او واقعاً انجام شده است. انسان برای این تحول درونی که از عوامل مهم در دگرگونی و غلبه بر میل خویش است و نیز برای رسیدن به خیر اعلا که وظیفه از ما می‌خواهد تا به سعادت برسیم، نیاز به کمک خداوند دارد (کانت، ۲۰۰۲، ۱۲۵:۵). برای استقامت در زندگی اخلاقی چیزی لازم است که آن را «ایمان اخلاقی» می‌نامد. ایمان اخلاقی باید با این باور همراه باشد که بسیاری از کارهایی را که می‌خواهیم، دریافت نخواهیم کرد و اینکه خوب بودن مستمر ما با تلاش برای رسیدن به یک زندگی اخلاقی خوب، سازگار است (هیر، ۱۹۹۶، ۳۶-۳۴). در ایمان اخلاقی ما ابتدا باور داریم که خدا جهان را نظم می‌دهد، طوری که ما در تلاشمان برای انجام کار خوبی که می‌خواهیم آن را ارزشمند سازیم موفق می‌شویم؛ بنابراین تلاش خود را ادامه می‌دهیم. دوم اینکه ما معتقدیم این موجود،

جهت گیری اولیه ما را به سمت خیر یا سعادت پاداش می دهد، طوری که برای سعادت مند بودن شر را انجام نمی دهیم. آنچه پاداش داده می شود، خواست قلب است که جدا از هر تعهد دیگر از خدا اطاعت می کند. کانت، مؤلفه هایی مانند اراده و امکان خیر اعلا را تعهدات لازم برای یک زندگی اخلاقی می داند؛ اما از طرفی می داند که از این تعهدات، بدون باور و کمکی الهی نمی توان دفاع کرد (هیر، ۱۹۹۶، ۲۶۹). این ایمان فقط مستلزم معنای خداست که باید راهنمای عمل اخلاقی خیر باشد، بدون اینکه واقعیت برون ذهنی یا عینی او را بتوان با شناخت نظری تضمین کرد. برای کانت انسان زمانی شایسته سعادت می شود که دین به اخلاق افزوده شود (کانت، ۲۰۰۶، ۲۱۳).

۷. آنتی نومی

جای دیگری که کانت وجود خدا را فرض می گیرد و از آن سر بلند بیرون می آید به اعتقاد هیر، برای حل چیزی است که او «تضاد عقل عملی» می نامد. از این رو راه حل کانت برای پر کردن شکاف اخلاقی را تنها منوط به مساعدت الهی و ایمان اخلاقی نمی داند، بلکه روش مبتکرانه او در حل این تضاد را، حسن ختام کار کانت می داند. تضاد شامل پیوند دو ادعای ظاهراً متناقض اما هر دو قابل قبول است. تز چنین است که خیر اعلا ممکن است و آنتی تز این است که خیر اعلا ممکن نیست^۱ (بک، ۱۹۶۰، ۲۴۸). برای تز دو حالت را می توان در نظر گرفت؛ یکی اینکه خیر اعلا را در معنایی بلند پروازانه^۲ و ایدئال ممکن بدانیم و دیگر اینکه در حالتی کمتر بلند پروازانه^۳ آن را واقعی بدانیم. هدف اصلی کانت، معنای کمتر بلند پروازانه است به این شرح که خیر اعلا نظامی است که در آن فضیلت با سعادت پاداش داده می شود، و معنای بلند پروازانه تر آن است که در آن خیر اعلا نظامی است که هر کس فضیلت مند و سعادت مند باشد. در حالت ایدئال، فضیلت من مرا وادار می کند تا امکان فضیلت همه را بشناسم. دنیایی که در آن شر اخلاقی عمدتاً غایب است. در اینجا کانت از اخلاق خود پاداش - ده^۴ صحبت می کند که در آن، هر کس باعث سعادت همه می شود. از این رو موجودات عقلانی، تحت هدایت چنین اصولی، خودشان رقم زننده خیر ماندگار خود و دیگران هستند (کانت، ۱۹۹۸، الف، ۸۰۹=۸۳۷). چنین دنیایی مملو از افراد اخلاقی خوب و سعادت مند خواهد بود. حالت دوم تز، معنای کمتر بلند پروازانه خیر اعلا است. فرض این است که فضیلت یک فرد با سعادت او سازگار است، حتی بدون فضیلت دیگر افراد. اعتقاد به فعلیت خیر اعلا به معنای کمتر بلند پروازانه، مستلزم این باور است که فضیلت من پاداش خواهد گرفت، خواه هر فرد دیگری با فضیلت باشد یا نه. کانت به دنبال ارتباط غیر مستقیم فضیلت و سعادت است. رابطه ای که نه به واسطه فضیلت انسان های دیگر، بلکه با اراده موجودی که هم خیر من را می خواهد و هم بر جهان حاکم است برقرار می شود. اگر خواسته های من با اراده مقدس که برای موفقیت در هر آنچه که او در نظر دارد کافی باشد مطابقت کند، آن گاه هر چیزی تحت مشیت او، با خواسته های من و بنابراین سعادت من مطابقت دارد؛ اما این نوع ارتباط غیر مستقیم، به فضیلت (تقریباً) همه انسان های دیگر که بر زندگی من تأثیر دارند، نیاز ندارد. این به معنای انکار تأثیری نیست که دیگران بر سعادت من دارند؛ اما من مستقیماً به آنها اعتماد نخواهم کرد، زیرا مطمئن نیستیم همه فاعل های عقلانی لزوماً با فضیلت باشند، بلکه به مشیتی که در درازمدت آن چه را برای سعادت من لازم است فراهم کند، اعتماد می کنم. ما

^۱ این نسخه از آنتی نومی سومین گزینه از سه جایگزینی است که بک در نظر می گیرد و آن را از آگوست مسر (اخلاق کانت، ۸۸) اقتباس می کند.

^۲ More ambotiuos

^۳ Less ambotiuos

^۴ منظور از امکان خیر اعلا امکان واقعی است نه امکان منطقی. رجوع کنید به (بک، ۱۹۶۰، ۲۴۵-۲۴۲) واقعاً ممکن بودن، به معنایی که در نقد دوم آمده است به معنای (الف) منطقیاً ممکن بودن و (ب) لزوماً مرتبط با واقعیت دیگری (یعنی امر اخلاقی) است که واقعیت آن ارائه شده است.

^۵ The Idea of Self-Rewarding Morality

به این فرض نیاز داریم که فضیلت فاعل باسعادت او سازگار باشد، خواه همه فاعل‌های عقلانی دیگر بافضیلت باشند یا نباشند. اگر می‌خواهیم در اخلاق استقامت کنیم، به این فرض نیاز داریم که چنین نظامی وجود دارد (هیر، ۱۹۹۶، ۸۵-۸۷). نتیجه این است که مجبورم باور داشته باشم که سیستمی در کار است که در آن فضیلت من، باسعادت من سازگار است، حتی اگر افراد دیگر نتوانند بافضیلت باشند. بحث آنتی‌تز این است که آیا به طور تجربی می‌دانیم خدا غیرممکن است یا به طور استعلایی؟

... گویا جهان، به‌هیچ‌وجه تلاش انسان خوب را برای ایجاد خیر در آن منعکس نمی‌کند (وود، ۱۹۷۰، ۱۵۷-۱۵۸).

به نظر این شاهدهی تجربی است که خیر اعلا در معنای کمتر بلندپروازانه واقعی نیست. همچنین شواهدی هست که نشان می‌دهد، خیر اعلا به معنای بلندپروازانه‌تر، بسیار غیرممکن است. یک تفسیر این است که عدم تناسب بین فضیلت و سعادت چیزی نیست که بتوانیم با تجربه آن را تأیید یا رد کنیم (وود، ۱۹۷۸، ۲۲). به بیان واضح‌تر حتی اگر در تجربه، تناسب کاملی بین فضیلت و سعادت وجود داشته باشد، و هیچ یک از شیران رستگار دیده نشوند، باعث نمی‌شود حمله به آنتی‌تز کم‌رنگ شود، زیرا در تفسیر استعلایی از آنتی‌تز، این ادعایی پیشینی است که بر اساس شناخت مقدمات تجربه، شناخته شده است. طبق این تعبیر، ایمان به خیر اعلا، مستلزم آن است که اراده، قوانین طبیعت را بشناسد و بتواند آنها را برای اهداف خود، دست‌کاری کند، آن وقت می‌توانیم در مورد سعادت صحبت کنیم که لزوماً بافضیلت در ارتباط است؛ اما با توجه به آنتی‌تز، حقیقت برعکس است، می‌دانیم که اراده این قدرت یادانش را ندارد و از این رو خیر اعلا محال است.

تفسیر دیگر با راه‌حل کانت در مورد آنتی‌نومی، تناسب بیشتری دارد که به‌صراحت با راه‌حل او از سومین آنتی‌نومی عقل محض برابری می‌کند. در هر دو مورد، او آنتی‌نومی را با نشان دادن اینکه آنتی‌تز مدعی است می‌داند که ارتباط ضروری نمی‌تواند وجود داشته باشد، حل می‌کند. با توجه به همه چیزهایی که بر اساس پیش‌شرط‌های تجربه بشری می‌دانیم، خداوند می‌تواند نوع ارتباط لازم را ایجاد کند. تفسیر استعلایی از آنتی‌تز در تضاد عقل عملی، آنتی‌تز را به این ادعا تبدیل می‌کند که ارتباط بین فضیلت و سعادت نیاز نیست وجود داشته باشد. شاید باید بگوییم در اینجا دو استدلال وجود دارد که هر کدام قابل قبول است. نسخه تجربی باتکیه بر تجربه ما از شر در جهان واضح‌تر است. نسخه استعلایی با روش کانت در جاهای دیگر تناسب بیشتری دارد (هیر، ۱۹۹۶، ۹۰-۸۹). راه‌حل کانت برای آنتی‌نومی این است که این امکان را ایجاد کند که رابطه بین فضیلت و سعادت، «توسط نگارنده هوشمند طبیعت»، برقرار شود. تشخیص این امکان به او اجازه می‌دهد، این ادعا را انکار کند که خیر اعلا غیرممکن است. آنتی‌تز فراتر از محدودیت‌های دانش انسانی می‌رود. او دانش را محدود می‌کند تا جایی برای ایمان باز کند؛ اما با توجه به نیاز اخلاقی به اعتقاد به خیر اعلا، ساختار نتیجه‌گیری او مانند نتیجه‌گیری برهان هستی‌شناختی است که اگر وجود خدا ممکن است، پس لازم است. در این مورد منظور، ضرورت اخلاقی است. بحث این است که از نظر اخلاقی لازم است باور کنیم ما هستیم. کانت مدعی است وجود یک خدای خوب و عادل تنها راه‌حل آنتی‌نومی است.^۱ این استدلالی است برای این نتیجه که استقامت در زندگی اخلاقی مستلزم چیزی است که کانت «ایمان اخلاقی» می‌نامد. البته مقصود این نیست که ایمان اخلاقی از نظر فلسفی یا نظری اثبات شود، بلکه مهم این است که لازمه این ایمان، استقامت در زندگی اخلاقی است. ساختار برهان اخلاقی این است که تا زمانی

^۱ استدلال کانت این است که ما باید «باور کنیم که علت جهان نیز باخرد اخلاقی به‌سوی خیر اعلا عمل می‌کند» و بنابراین باید شخصی باشد (کانت، ۱۹۷۴، ۷۵).
^۲ از نظر هیر دفاع از این نیاز به بررسی راه‌حل‌های احتمالی دیگر دارد تا ببینیم می‌شود آن را رد کرد یا نه که البته خود، این کار را نکرده است.

که عقل در کارکرد نظری خود نتواند مشروعیت ایمان اخلاقی را رد کند، عقل در کارکرد عملی خود آن را اقتضا می‌کند. اگر ایمان اخلاقی ممکن است، پس لازم است. به نظر، این تفسیر تا حدودی بتواند آن عده را که معتقدند کانت در «آنتی‌نومی عقل عملی» فقط وجود «مؤلف قابل فهم طبیعت» را فرض می‌کند، اما چیزی بیشتر در مورد این نویسنده مشخص نمی‌کند، قانع کند (گایر، ۲۰۰۶، ۶۰۴).

نتیجه‌گیری

هیر بحث خود در مورد شکاف اخلاقی را از این نقطه آغاز می‌کند که میان ضرورت تعهد به اخلاقیات و ظرفیت ما در اکتساب آنها رخنه‌ای وجود دارد. از نظر کانت، آدمی هر لحظه بر لبه پرتگاه و خطر افتادن به دام امیال و شرارت قرار دارد، و از طرف دیگر اصل «باید دال بر توانستن است» او را به دنیایی ورای محسوسات فرامی‌خواند تا اخلاقی عمل کند و به سمت خیر اعلا سیر کند. کانت که خود تحت تعالیم مسیحیت بزرگ شده، معتقد است با مساعدت الهی می‌توان میان میل و وظیفه و این کشاکش هماهنگی ایجاد کرد. هیر گاهی بجای ارائه استدلال به منظور اینکه اعتقاد به خدا را برای زندگی اخلاقی لازم بداند، برخی تعالیم مسیح را گویای مساعدت الهی می‌داند و گاهی همین آموزه‌ها را در تضاد با عقل عملی می‌بیند، طوری که گاهی لازم می‌بیند تعالیم مسیح، از بلندپروازی بیش از حد فاصله بگیرند. در هر حال ابتدا به نظر می‌رسد هیر، تلاش کانت برای حل شکاف اخلاقی را مثمر نمی‌داند. او هرچند کانت را در ترجمه آموزه‌های مسیح محکوم به شکست می‌داند - زیرا تعلیمات مسیح را به دین عقل محض ترجمه می‌کند - اما پیشینه مذهبی کانت را مدنظر دارد و معتقد است نباید نادیده گرفت که او چقدر به سنت مسیحی که در آن بزرگ شده نزدیک است. با این وجود او یک عقل‌گرای محض است، یعنی کسی که وحی را می‌شناسد، اما ادعا می‌کند که دانستن و پذیرش آن به صورت واقعی، شرط لازم دین نیست. به باور هیر، هیچ شاهد خوبی وجود ندارد که او اعتقاد به مکاشفه ماوراء طبیعی را رد کرده باشد، یا اینکه حقیقت داستان‌های اصلی در کتاب مقدس را باور نداشته باشد. ایرادات او به مسیحیت، دلیل بر این نمی‌شود که آن را نمونه دین اخلاقی نداند. ادعای هیر این است که کانت با تفسیر خاص آموزه‌های مسیحی، با عدم انسجام در عقل عملی مواجه است، نه صرفاً برای اینکه نمی‌تواند توضیح دهد که چگونه شکاف اخلاقی پل زده شده است، بلکه مشکل این است که باتوجه به بقیه نظریه‌اش، نمی‌تواند دلیلی بدهد که فرض کنیم این شکاف قابل پل زدن است؛ او هرچند یاری و مساعدت الهی از جانب بالا را تأیید می‌کند، اما کاربرد آن را برای چنین تفکرانی در اصول اخلاق عملی یا دلایل نظری انکار می‌کند. از نظر هیر این عمل کانت نوعی ناسازگاری با نظریه‌اش است؛ اما در ادامه هیر با بیان ایمان اخلاقی مدنظر کانت و راه‌حل او در آنتی‌نومی، او را مبتکر می‌داند، زیرا این ایمان، مستلزم تصور وجود ذهنی خیر اعلاست. همان‌طور که هیر اظهار می‌کند، قصد کانت ارائه استدلالی برای اثبات وجود عینی خدا نیست، بلکه می‌خواهد استقامت در زندگی اخلاقی را با باور به وجود خیر اعلا که تصور ذهنی او هم برای این استقامت کافی است نشان دهد. هرچند کانت به ظاهر توجهی به غایت ندارد؛ اما غایت، جزء لاینفک وظیفه‌گرایی کانت است. تلاش هیر این بود که نشان دهد، کانت هرچند اخلاق را بی‌نیاز از تصور غایتی می‌دانست که مقدم بر تعیین اراده باشد، اما قائل به نسبتی ضروری با این غایت بود. یعنی باید غایتی باشد که نه به‌عنوان دلیل و زمینه ضروری قواعد، بلکه به‌عنوان نتیجه اخلاقی با آن غایت منطبق باشد. وظیفه‌گرا بودن کانت دلیلی بر این نیست که او به‌غایت نیندیشد، زیرا قوانین اخلاقی را بدون در نظر گرفتن خیر اعلا، فاقد ضرورت و تحکم می‌دانست. بدترین برداشت این است که فکر کنیم کانت، قرار است همه وظایف اخلاقی خاص را، از شکل صرف اخلاق (شکل صرف قانون)، بدون توجه به موضوعش، یعنی غایات فعل اخلاقی استنتاج کند.

نمی‌توان انکار کرد که نظریه وظیفه‌گرایی کانت از نظر ساختاری، وابسته به خداباوری است، طوری که ادعای خداباوری، نقش اصلی در آن ایفا می‌کند. حتی اگر گفته شود، کانت تصویری ذهنی از غایت دارد و این دلیل بر اثبات عینی آن نیست، باتوجه به فلسفه کانت می‌توان گفت هدف او در حوزه اخلاق اثبات عینی وجود خدا نیست - زیرا این کار دین است - بلکه صرفاً لزوم ایمان به موجودی را ضروری می‌داند که حتی تصور ذهنی او هم ما را در عمل به فرامین اخلاقی، ثابت‌قدم نگه می‌دارد.

References

- Aristotle. (1998). *Nicomachean Ethics*. translated by M. H. Lotfi. Tarh-e- No. (in persian)
- Beck, L W. (1960). *A commentary on Kant's Critique of Practical Reason*. University of Chicago Press
- Capleton, F. (2001). *History of philosophy from Wolff to Kant*. translated by I Saadat & M. Bozorgmehr, 6th edition, Scientific and Cultural Publications and Soroush. (in persian)
- Darwell, S. (1998). *Philosophical Ethics*. Westview press.
- Guyer, P. (2006). *The Cambridge Companion to Kant and Modern Philosophy*. Cambridge University Press.
- Hare, J. E. (1996). *The Moral gap, , antian Ethics, Hmman titit st and God's Assistance*. Clarendon Press.
- Hare, J. E. (2009). *God and Morality. A Philosophical History*. Wiley-Blackwell.
- Kant, I. (1838). *Religion Within the Boundary of Pure Reason*. J. W. Semple. Advocate. Nestler and Melle.
- Kant, I. (1974). *Logic*. translated by R. S. Hartman & W. Schwarz. Bobbs Merrill
- Kant, I. (1979). *The Conflict of the Faculties*. translated by M. J. Gregor. Abaris Books.
- Kant, I. (1997). *Groundwork of the Metaphysics of Morals*. translated by M. Gregor. With an introduction by Christine m. Korsgaard. Cambridge University Press.
- Kant, I. (1998). *Critique of Pure Reason*. translated by & Edited by P. Guyer & A. W. Wood. Cambridge University Press.
- Kant, I. (2002). *Critique of Practical Reason*. translated by W. S. Pluhar. Introduction by S. Engstrom, Hackett Publishing Company.
- Kant, I. (2006). *Criticism of Practical Reason*. translated by E. Rahmati. Nur al-Saqlain. (in persian)
- Kant, I. (2015). *Foundation of the Metaphysics of Ethics [a discourse on the wisdom of action]*. translated by H. Enayat & A. Kayseri. 2nd edition, Kharazmi. (in persian)
- Kant, I. (2020a). *Moral Philosophy lessons*. translated by M. Sanei Darehbidi, 8th edition, Naqsh and Nagar. (in persian)
- Kant, I. (2020 b) *Religion is Within the Scope of Reason Alone*. translated by M. Sanei Darehbidi. Naqsh and Negar Press.
- Korner, S. (2001). *Kant's Philosophy*. translated by E. Fouladvand. 2nd edition, Kharazmi. (in persian)
- Mohammad Rezaei, M. (2010). *Explanation and Criticism of Kant's Moral Philosophy*. 2nd edition, Bostan Institute of Books. Publishing Center. Islamic Propaganda Office. (in persian)
- Oppy, G. (2006). *Arguing About Gods*. Cambridge University Press.
- Plato. (2019). *Plato Complete Works*. Vol:3, translated by M. H. Kharazmi. (in persian)
- Reiner, H. (1983). *Duty and Inclination, the Fundamentals of Morality Discussed and Redefined with Special Regard to Kant and Schiller*. Martinus Nijhoff.
- Raphael, D. D. (2004). *Moral Philosophy*. 2nd Edition, Oxford university press.
- Wood, A. (1970). *Kant's Moral Religion*. Cornell University Press.
- Wood, A. (1978). *Kant's Rational Theology*. Cornell University Press.